

Fehér Anikó

A Kállai kettős

A kállai kettős tánc és zenéje egészen különleges helyet foglal el a Kárpát-medence néptánchagyományában. Rendkívül régi adataink vannak róla, és a néphagyomány – kis segítséggel – a mai napig őrzi azt. Azon kevés táncaink egyike, amely világhírnévre tett szert. „...különleges azért is, mert archaikus dallamaival és az autentikus néptáncról jelentősen eltérő kötött koreográfiájával történelmi társastáncok nyomait őrzi, és egyetlen olyan dramatikus jellegű táncunk, amely egy szerelmi történetet mesél el.”¹

Az 1950-ben alapított Magyar Állami Népi Együttes egyik legismertebb, leggyakrabban előadott darabja az a nem egészen hétperces alkotás, amelyet Kodály zenéjére alkotott az együttes alapító koreográfusa, Rábai Miklós.²

Tanulmányomban a mű folklórgyökereit, valamint hátterét vizsgálom.

A nagykállóiak kállai kettős elnevezésű táncáról az első adat 1674-ből való, egy erdélyi nemes levelében szerepel.³

A tó tenálad vala oly lugos az előtt,
Hogy nem adtam volna érte egy diót,
Egykor alig vehetsz vala egy kis szellőt,
De ma elől járod a Kállai kettőt.

– így szól az a kis vers, amelyet titkárának, Lugosi Ferencnek címzett.⁴

Maga a tánc egy, a Szatmár megyei Nagykállón megtalált történet. Első néprajzi hitelességű említése az *Ethnographia* 1895-ös számában volt, ahol Farkas Lajos segédlelkész, a nagykállói Dalárda vezetője a Néphit, népszokások rovatban mutatta be. Leírta, hogy a kettős elnevezés onnan ered, hogy ketten, azaz egy férfi és egy nő adták elő. (Egy apró adalék Farkasról: hamarosan távoznia kellett Nagykállóból egy másik cikke miatt, amely a *Nyírvidék* című lapban jelent meg, s amelyben a nagykállói városi népkertben a város vezető emberei által tervezett s felépített nyári mulatóhelyet „malomsátornak, ringlispílnék” nevezte.)⁵

¹ RATKÓ Lujza: *A Kállai kettős zenéje és koreográfiája*. <http://szszbm-ertektar.hu/ertek.php?azon=180> (utolsó letöltés: 2022. 12. 01.)

² 1921-1974

³ HARSÁNYI Gézáne: *Nagykálló kodályi öröksége = Tariménés. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Honismereti Egyesület társadalomtudományi, kulturális és honismereti folyóirata*. Főszerk. BABOSI László, 2007, 3. évf., 1. sz. (Kodály Zoltán emlékszám), 54. http://beszelamarvany.lapunk.hu/tarhely/beszelamarvany/dokumentumok/tarimenes4___kodaly.pdf (utolsó letöltés: 2022. 12. 01.) (Továbbiakban: Tariménés)

⁴ HARSÁNYI Gézáne: *Nagykálló muzsikája = Honismeret*, 2007, 35. évf., 4. sz., 84. http://epa.oszk.hu/03000/03018/00201/pdf/EPA03018_honismeret_2007_04_081-089.pdf (utolsó letöltés: 2022. 12. 01.)

⁵ SZABÓ Antal: *Harminc év előtti felvilágosítások a „Kállai hóhér”-ről, „Kállai egyes”-ről és „Kállai kettős”-ről = Tariménés*, 2007, 3. évf., 1. sz. (Kodály Zoltán emlékszám), 46.

A következő dalokat jelölte meg a mű részeiként:

- *Ma már felülről,*
- *Kincsem komámasszony,*
- *Feleségem olyan jó,*
- *Azt mondják, jól mondják, igazán is mondják,*
- *Jó bort árul Sírjainé.*

Ezt írja róluk: „A harmadik és negyedik melódia... rokon egymással, de béltartalmát illetőleg sokkal utána áll az előbbi kettőnek. Tempójuk közepes gyors, allegrettoszerű; ritmikájukon bizonyos szláv jelleg érzik, [...] meg sem közelíti a sirvavigadó magyar kedély mélységeit. Magam is hajlandó vagyok hinni, hogy ez a két melódia nem tartozott az eredeti »kállai kettőshöz«.”⁶ Mindkét dallam AABC sorszerkezetű, a táncdallamokra jellemző formájú, de a magyar népdaltól eltérő dallamvezetésű.

Az utolsó dallamhoz ezt írja: „E dallamnál – amint mondják – a tánczos jóféle nyíri vinkóval telt poharat tett a fejére s aztán elkezdett bizonyos toborzékoló lábmozgással egy helyen (»tányéron« – amint mondani szokás) körbe forogni; a virtus aztán az volt, hogy a pohárból a bor ki ne ömöljék.” Ezután részletesen lejegyzi a tánc elemeit, jellemzi azokat, és megállapítja, hogy e táncot csakis érett férfiak és nők adhatják elő. Majd utal arra a mondásra, amely a török világba helyezi a tánc eredetét. Erről később szólok.

„A »kállai kettős«-nek ezen rossz jellegű jelentése még ma is él egyes »szállóige«-szerű kifejezésekben, minő pl. »Majd eljáratom én vele a kállai kettőst!« ami körülbelül ezzel a szólással egyezik: »Majd megtanítom én kesztyűbe fütölni!«” – folytatja Farkas az *Ethnographiában*. A lakodalmakban szokásos éjféli maskarás táncok eredetét látta ezekben a mondákban.

A tánckutató Réthei Prikkel Marián Lajos 1924-ben így írt: „Örökre fájlalnunk lehet, hogy ezt a táncot a magyarság nem gyakorolja többé vigalmaiban. [...] Szükséges, hogy a magyar ethnográfia az ország minden részében tovább kutassa nyomait s esetleges fennlétét.”⁷

Nézzük, Kodály hogyan is talált rá erre a zenei anyagra!

Kodály Zoltán 1916-ban, 1921-ben, 1923-ban, 1926-ban és 1928-ban járt a környéken, illetve foglalkozott a vidék népzenejével. Ötvenhárom dal-, illetve hangszeres zenei lejegyzést készített itt.

Először 1916-ban került kapcsolatba a tájegységgel. A kassai laktanyában Bartókkal együtt gyűjtöttek népdalokat és találkozott nagykállói katonákkal is.

„1923-ban hegedűdallamokat ír le, és a *Jó bort árul Sírjainé* c. dalt jegyzi le, amelyről tudja, hogy a dalban szereplő asszonyok valóban létező személyek voltak Nagy-kállóban. (Farkas Lajos közlése.)

⁶ FARKAS Lajos: A „kállai kettős” = *Ethnographia*, 1896, 6. évf., 291. [http://apps.arcanum.hu/app/ethnografia/view/Ethnografia_1895_006/?pg=300&layout=s&query=SZO%3D\(288\)](http://apps.arcanum.hu/app/ethnografia/view/Ethnografia_1895_006/?pg=300&layout=s&query=SZO%3D(288)) (utolsó letöltés: 2022. 12. 01.)

⁷ SZABÓ: *i. m.* (2007), 46.

Misky Lászlóné, Görömbei Péter lánya úgy tudta, hogy az édesapja több levelet váltott a zeneszerzővel a további gyűjtés ügyében, értesítette Kodály Zoltánt a táncdallamok lejegyezhetőségéről az első táncsoport 1924-es megalakulása után.⁸

1926. november 6-án a Szabolcs vármegyei Bessenyei Kör Magyar estet tartott Nyíregyházán, ahol a népdalgyűjtő a székely népdalokról beszélt, Basilides Mária pedig Kodály-feldolgozásokat énekelt a szerző kíséretével.

Másnap a zeneszerző a helyi múzeumokat látogatta, majd autóval Ferenczi István tanár, Kardos István, Kiss Lajos és a *Nyírvidék* című lap munkatársának társaságában Nagykállóra utazott a kállai kettős megtekintésére. Nagykállóban a református tiszteletes, Görömbei Péter lakásához mentek, ahol már várta őket Balázs Ferke prímás a zenekarával, akivel „Kodály Zoltán hosszasan elbeszélget[ett] a Kállai kettősről. Kitől tanulták, hogyan újították fel. Kiderül[ett], hogy a tánc nem valami mesterséges betanítás eredménye. Ismerték az öregek közül, táncolták is sokan, ők tanították meg rá a fiatalokat. Igaz, hogy ma már csak olyan dísz-tánc, mint amilyen a palotás, a nép mulatságain nem táncolják, de bizonyos, hogy most már nem fog elhalványodni, nem fog újra búvófolyóként letűnni.”⁹ Majd táncosok is megjelentek, Kodály jegyzetelt, írt. Így vallottak róla: „A fiatalok járják a táncot és Kodály gyönyörűséggel, meghatódottan figyel az a táncot, amellyel együtt a szöveget is dalolják. Erő és báj van a vitézi táncban, amely után Kodály kijelenti, hogy filmre kell venni, be kell mutatni Pesten az Urániában, mindent meg kell tennünk, hogy a magyar kincs el ne kallódjék, terjesszük, elevenítsük fel széles körben a Kállai kettőt.”¹⁰

Harsányi Gézáné így mesélt az eseményről: „1926 őszén Kodály Zoltánt nyíregyházi előadásra invitálták, egyúttal eljött Nagykállóba is, mert közben Görömbei Péter levélben jelezte, most már be tudják mutatni a fiatalok a híres táncot. Elkíserte Kodályt egy újságíró, akinek részletes tudósításából ismerjük a nevezetes nap eseményeit, és egy fényképész, aki fotókat készített. Vasárnap délelőtt érkeztek a vendégek. Kedves fogadás a parókián, koccintás. Néhány udvarias mondat után Kodály érdeklődött: – És a táncosok hol vannak? – Sok fiatal tudja a táncot is, a dalokat is. Aki ma eljön közülük az istentiszteletre, az fogja eltáncolni a vendégeknek – válaszolta a nagytiszteletű úr. Úgy is történt. Mindannyian meghallgatták a tudós pap prédikációját, majd a Nagytiszteletű úr istentisztelet után hívott három lányt és három fiút. Három Borsy lány volt, két testvér Linuska és Ilona, és az unokanővérük, szintén Lina. A fiúk: Vágó Lajos, Vass József, és Toka Menyhért. Amikor Borsi Lina nénitől érdeklődtem így mesélte el: »Az istentisztelet után átmentünk az iskolába, mert a parókia udvarán el volt veteményezve. A református iskola tágas udvarán ott volt Balázs Ferke és cigányzenekara. Kodály elragadtatással nyilatkozott a kállói nevezetességről: 'Ez olyan szép, hogy filmre kellene venni!' Majd „1931-ben ismét jelentős változás történt. Ellátogatott városunkba Paulini Béla újságíró, a »Gyöngyösbokrétá« országos népművészeti mozgalom szervezője. Látogatásának eredményeként folyamatosan mű-

⁸ HARSÁNYI: *Nagykálló koddályi...* (2007), 59.

⁹ *Kodály Zoltán és Szabolcs-Szatmár és Bereg vármegye kapcsolata a sajtó tükrében. Cikk- és képesszedállítás.* = *Tariménes*, 2007, 3. évf., 1. sz. (Kodály Zoltán emlékszám), 13.

¹⁰ Uo., 14.

ködő táncsoport alakult, és a kállói táncosok minden évben lehetőséget kaptak budapesti bemutatkozásra.”¹¹ A Gyöngyösbokréta 1944-ig működött, akkor a háború miatt kénytelenek voltak az előadásokat beszüntetni.

A kállai elnevezés eredete Szabó Antal leírásában így olvasható: „id. Görömbei Péter volt nagykállói ref. lelkész, esperes *A Nagykállói Református Egyház története* című könyvében adatok alapján megrögzítette [...] Első a kállai hóhérral való fenyegetés, második a Kállai egyes, harmadik a kállai kettős. A kállai hóhérral való fenyegetés onnan ered, hogy Nagykállónak mint végvárnak 1711 előtt pallos joga s így hóhéra volt, s az elitelt vétkesekre ilyen büntetést szabtak: »A kállai hóhér által [...] felakasztassék...«

A Kállai egyesnek értesülesem szerint semmiféle összefüggése nem volt a Kállai-kettőssel. A Kállai egyes, börtönhelyiség volt, melynek mása a most országos elme-gyógyintézetül szolgáló volt vármegyeháza börtönhelyiségei között ezelőtt harminc évvel, az átalakítások előtt látható volt... Ez egy olyan keskeny, rövid s alacsony cella volt, melyben sem állva, sem fekvé kiegészenedni kinyújtzkodni nem lehetett, s padlójára élére állított négyoldalú hasáblécekből volt, s ebbe egy-két napra zárták a fő-bűnösöket, s mikor azok sem állva, sem fekvé, sem lábaik változtatásával nem bírták a fájdalmakat, gúnyolták őket a hajdúk, mondván: »na, járod a kállai kettőst?« Vagy mikor vitték őket a cellába, mondták: »mindjárt eljáród a kállai kettőst«. [...] a rabul ejtett törököket a várórség kettesével összekötötte, összeláncolta, s táncoltatta velük a Kállai kettőst, s ha nem tudták, vagy elfáradtak, pálcával kényszerítették őket a hajdúk a tánc folytatására.

Az öreg emberekkel történt beszélgetésekből én azon meggyőződésre jutottam, hogy a Kállai kettős sem a Kállai egyesből, sem a törökök táncoltatásából nem keletkezett, ezekre csak gúnyképpen használtatott a kállai kettős emlegetése.”¹²

„A tánc menetéből, dalaiból azt állapítottam meg, hogy a szerelmes táncos pár nő tagja a tánc kezdetén, a két este történt elmaradásért szemrehányást tesz a csapongó természetű férfinak, s dacosan otthagyja a szeretett férfit, külön lejt a táncot s tovább folytatja szemrehányásait, miket a férfi igyekszik simítani, jóvátenni feleletekkel, ölelésekkel, de a nő mindig abban a pillanatban, amikor a férfi már azt hiszi, hogy rendbe jön a dolog, dacos hűtlenséggel kisiklik az ölelés alól, s mikor később látja, hogy a férfi kezd bosszús lenni, s kezd felül kerekedni, végül megengedi fogni egy ujja hegyét, s ezen hagyja magát forgattatni, majd karján s végül meghagyja magát ölelni a kibékülés jeléül.”¹³

Ezt követően Szabó részletesen leírja – a szöveghez igazítva – a tánc epikus menetét.

A dalok szövegét Móricz Zsigmond az 1900-as évek legelején jegyezte fel, amelyek azután első színdarabjába, a *Sári bíróba* is bekerültek. Kodály Zoltán 1921-ben találta meg a dallamokat, de a parasztemberek csak táncsal együtt tudták előadni. A népze-

¹¹ HARSÁNYI: *Nagykálló muzsikája* (2007), 88.

¹² SZABÓ: *i. m.* (2007), 47.

¹³ *Uo.*, 48. (Nyírvidék – 1924. jan. 27. 3. o.; jan. 30. 3. o.; febr. 2. 3–4. o.)
https://library.hungaricana.hu/hu/view/Nyirvidek_1924_01/?pg=140&layout=s (Utolsó letöltés: 2023. 01. 04.)

nekutató ekkor még nem írta le ezeket. 5 évvel később, amikor ismét Nagykállón járt, vele volt egy koreográfus, ekkor már lejegyezte őket. 44 dalt rögzítettek fonográffal (1928). Érdeemes itt megjegyezni, hogy ez alkalommal találta meg azt a dalt, amely híres női kari műve, a *Zöld erdőben* alapjául szolgált: Klein Ábrahám rabbi éneke nyomán a *Szól a kakas már* kezdetű zsidó éneket.¹⁴

Álljon itt egy emlékezés a történetek következményeiről:

„1929 augusztusában a Kodály házaspár vendégül látta otthonában a Budapesten vendégszereplő kállói táncsoportot. Borsy Istvánné, az 1926-os gyűjtőtű egyik táncosa és az 1928-as fonográffelvételek egyik közlője így mesélte el az emlékezetes eseményt: »...nagyon szép nagy lakásban laktak, ahol sok szépen festett dísztányér volt a falon, és rengeteg szép hímzett párna. Az egyik szobában Kodály Zoltán pálinkával és pogácsával kínálta a fiukat, a másik szobában a felesége kínálta a lányokat foszlós kaláccsal és kakaóval. Akkoriban nagyon ritka dolog volt, hogy egy úri család beengedjen a lakásába ilyen egyszerű falusi fiatalokat. A kakaó is a ritka ünnepi különlegeségek közé tartozott. Egy kicsit elbeszélgettek velünk...”¹⁵

Kodály a zenei anyagot már 1937-ben feldolgozta ének-zongorára, ez kevésbé ismert alkotása (op. 110) a szerzőnek. 1951-ben zenekari és énekkari művé dolgozta át a művet. Egykori tanítványa, Csenki Imre kérte fel erre, aki ekkor a Magyar Állami Népi Együttes karnagya volt. Rábai Miklós készített koreográfiát a műhöz. A bemutató 1951. április 4-én volt a Magyar Állami Operaházban. Később a Magyar Állami Népi Együttes a világ számos országában nagy sikerrel adta elő.

Ebben a változatban a dalok sorrendje a következő:

- *Felülről fúj az őszi szél*: ereszkedő dallamvonalú dór dallam, emelt kvarttal. Adatközlő: Balázs Ferenc primás és bandája, 1928, Nagykálló.
- *Jó bort árul Sirjainé*: ún. kiskvintváltó dallam, azaz a második dallamsor az alaphangon zár. Adatközlő: id. Torma Károly, 1928, Nagykálló.
- *Kerek az én szűröm alja*. Adatközlő: Kós József, 1937, Borsosberény, gyűjtő: Dincsér Oszkár (az előzővel azonos dallamon).
- *Kincsem, komámasszony*: sirató stílusú dallam. Adatközlő: Toka Károly, 1928, Nagykálló.
- *Nem vagyok én senkinek sem adósa*: sirató stílusú dallam. Adatközlő: Balázs Ferenc primás, 1928, Nagykálló.

E dalok közül kettőnek azonos a dallama. Mindegyik dallam a régi stílushoz tartozik. Ez különösen érdekes az egyébként új stílusú dallamairól és táncairól híres vidéken.

„A harmóniahasználát itt¹⁶ közelíti meg leginkább a népies gyakorlatot.”¹⁷ Ennek oka, hogy Kodály a teljes zenekari anyagot jól ismerte. Érdekes még, hogy két cimbalomra is ír szólamot a műbe.

¹⁴ HARSÁNYI: *Nagykálló muzsikája* (2007), 83.

¹⁵ HARSÁNYI: *Nagykálló koddlyi...* (2007), 62.

¹⁶ *A Kállai kettősben*.

¹⁷ RICHTER Pál: *Népdalok harmonizálása Kodály műhelyében = Magyar zene*, 2017, 55. évf., 3. sz., 301. http://real.mtak.hu/72335/1/Kodaly_harmonizalas_MZ_301_313_richter3_u.pdf (utolsó letöltés: 2022. 12. 01.)

A bemutató után a Magyar Állami Népi Együttes 1955. január 28-tól 1955. március 24-ig Franciaországban (Párizs), Belgiumban (Brüsszel, Antwerpen) és Hollandiában (Amsterdam, Hága) vendégszerepelt. „Az ÁNE¹⁸ négy és fél éves fennállása óta ez volt az első eset, hogy a baráti szovjetunióbeli, kínai, csehszlovákiai és kelet-berlini szereplései után nem népi demokratikus ország közönsége előtt mutatta be művészetét” – írja a kritika.¹⁹

A dallamsorozat filmen először 1932-ben szerepelt²⁰: Fejős Pál (1897–1963) New Yorkban elhunyt magyar filmrendező, antropológus, forgatókönyvíró, kutató, egyetemi tanár *Ítélt a Balaton* című filmjében. Ezt a filmet 1933. március 2-án mutatták be, fekete-fehér magyar filmdráma, a rendezőnek második (Magyarországon forgatott) hangosfilmje. Francia és német változatban is elkészült. A forgatókönyvet Mihály István írta, a filmet Eiben István és Peverell Marley fényképezte, zenéjét Farkas Ferenc és Vaszy Viktor szerezték. A főbb szerepekben Páger Antal, Aradi Nórát, Medgyesy Mária, Szabó Sándort, Csontos Gyulát és Imre Erzsébetet láthattuk. „A falusi ünnep tárgy- és hangzavara a neorealista táj életteljes rendetlenségét előlegezi. A cimbalom. A hegedű. A sátrak sütői. Az árusok babái. A csapok bora. Fejős nem lélektelenül leltározza a miliót. Szenvedélyes mohósággal csapongva halmozza a tárgyakat” – írja róla az ítélsz.²¹

1933-ban készült el az első rádiófelvétel a Kállai kettős zenei anyagáról Lajtha László vezetésével.

1950-ben, még Kodály előtt, Ligeti György²² készített vegyeskari feldolgozást a dalok alapján. Ebben a kórusműben két dallam szerepel: a *Felülről fúj az őszi szél* és a *Nem vagyok én senkinek sem adósa* kezdetűek.

Az Omega együttes az 1968-as *Trombitás Frédi és a rettenetes emberek* című lemezén is felhasználja. Itt az első két említett szólal meg Presser Gábor feldolgozásában, hangszeres előadásban.

Az 1895-ben leírt öt dallam megjelenik még Farkas Ferenc *Kállai táncok* (zenekarra, 1931) című szvitjében, valamint kettőben (*Felülről fúj az őszi szél*, *Nem vagyok én senkinek sem adósa*) Loránd István énekelt, zongorakíséretes alkotásában.

Magyarország egyik jelentős folklórfesztiválja a Kállai Kettős Néptáncfesztivál. Az eseményt 1971 óta két évente rendezik meg Nagykállóban. Bizonyára nem sok olyan település van az országban, ahol ennyire összefonódott volna a város élete a tánccal. Hagyománnyá vált, s minden alkalommal nagy érdeklődés övezi a ma már nemzetközivé terebélyesedett eseményen az együttesek bemutatkozását, az újabb koreográfiákat.

¹⁸ Állami Népi Együttes

¹⁹ CSENKI Imre: *Beszámoló = Új Zenei Szemle*, 1955, 6. sz., 4.
http://db.zti.hu/mza_folyoirat/pdf/UZSz_1955_VI_04.pdf (utolsó letöltés: 2022. 12. 01.)

²⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=OsGUq1LwL6c>

²¹ BALOGH Gyöngyi – KIRÁLY Jenő: *A parasztttragédia és a folklórshow között (Ítélt a Balaton) = A múlt elmúlt, a jövő nem jött el. „Csak egy nap a világ...” A magyar film műfaj- és stílustörténete 1929–1936.* Budapest, Magyar Filmintézet, 2000, 178–189.,
http://epa.oszk.hu/00300/00336/00017/baloghgy_parasztttrag.htm (utolsó letöltés: 2022. 12. 01.)

²² LIGETI György: *Kállai kettős*,
https://www.youtube.com/watch?v=PpgXOPi_xmg (utolsó letöltés: 2022. 12. 01.)

Kodály feldolgozása, a *Kállai kettős* ma már klasszikus. Egyik legnépszerűbb művévé vált, rádiószignálként is alkalmazzák a gyűjtési helyén, de másutt is gyakran hallható. A néphagyományban megtalálalt dallamok feldolgozása mégis egyéni, függetlenül attól, hogy a népi gyakorlathoz nagyon hasonlító formában halljuk. Rábai koreográfiája pedig méltó társa a zenének.

Irodalomjegyzék

- BALOGH Gyöngyi – KIRÁLY Jenő: *A parasztttragédia és a folklórshow között (Ítélt a Balaton) = A múlt elmúlt, a jövő nem jött el. „Csak egy nap a világ...”* A magyar film műfaj- és stílustörténete 1929-1936. Budapest, Magyar Filmintézet, 2000, 178-189., http://epa.oszk.hu/00300/00336/00017/baloghgy_paraszttrag.htm (utolsó letöltés: 2022. 12. 01.)
- CSENKI Imre: *Beszámoló = Új Zenei Szemle*, 1955, 6. sz., 22-25. http://db.zti.hu/mza_folyoirat/pdf/UZSz_1955_VI_04.pdf (utolsó letöltés: 2022. 12. 01.)
- FARKAS Lajos: *A „kállai kettős” = Ethnographia*, 1896, 6. évf., 288-297. [http://apps.arcanum.hu/app/ethnografia/view/Ethnografia_1895_006/?pg=300&layout=s&query=SZO%3D\(288\)](http://apps.arcanum.hu/app/ethnografia/view/Ethnografia_1895_006/?pg=300&layout=s&query=SZO%3D(288)) (utolsó letöltés: 2022. 12. 01.)
- HARSÁNYI Gézőné: *Nagykálló kodályi öröksége = Tariménes*. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Honismereti Egyesület társadalomtudományi, kulturális és honismereti folyóirata, Főszerkesztő: Babosi László, 2007, 3. évf., 1. sz. (Kodály Zoltán emlékszám), 53-67. http://beszelamarvany.lapunk.hu/tarhely/beszelamarvany/dokumentumok/tarimenes4___kodaly.pdf
- HARSÁNYI Gézőné: *Nagykálló muzsikája = Honismeret*, 2007, 35. évf., 4. sz., 81-89 http://epa.oszk.hu/03000/03018/00201/pdf/EPA03018_honismeret_2007_04_081-089.pdf (utolsó letöltés: 2022. 12. 01.)
- *Kodály Zoltán és Szabolcs-Szatmár és Bereg vármegye kapcsolata a sajtó tükrében. Cikk- és képzőművészeti kiállítás = Tariménes*, 2007, 3. évf., 1. sz. (Kodály Zoltán emlékszám), 4-30.
- RÁTKÓ Lujza: *A Kállai kettős zenéje és koreográfiája*, <http://szszbm-ertektar.hu/ertek.php?azon=180> (utolsó letöltés: 2022. 12. 01.)
- RICHTER Pál: *Népdalok harmonizálása Kodály műhelyében = Magyar Zene*, 2017, 55. évf., 3. sz., 301-312. (utolsó letöltés: 2022. 12. 01.)
- SZABÓ Antal: *Harminc év előtti felvilágosítások a „Kállai hűhér”-ről, „Kállai egyes”-ről és „Kállai kettős”-ről = Tariménes*, 2007, 3. évf., 1. sz. (Kodály Zoltán emlékszám), 46-53.